

## מראי מקומות - סנהדרין ס"ט

אבל אה"נ, נעשה גדול משום דבנים הרי הם כסימנים. ולכן אין צריכין לחוש על מיעוט כזה, לומר דאולי יש לו בנים לזה הקטן שמת. ובזה ביאר גם הא דב"ה (בעמוד ב') לא למדו מדורות הראשונים, דכיון דדבר זר הוא, לכן אין למדין ממנה. וגם ב"ש מודה דאין צריכין לחוש לזה, אבל לגבי שם ביאה, ס"ל לב"ש דכיון דסכ"ס יש מיעוט דמולידים בקטנותם, א"כ שפיר יש על ביאתו שם ביאה.

(ג) **איש, אין לי אלא איש, בן ט' שנים ויום א' שראוי לביאה מניין, וכו' - יש לע', הרי משנה היא בנדה דביאת בן ט' הוי ביאה, ולמה צריך הגמ' להביא מברייתא זו. וכ' האמרי בינה דלכך פרש"י דדרשת הגמ' לענין שפחה חרופה נאמר, דאם מהמשנה בנדה, י"ל דנהי דביאתו ביאה, ואיכא הנאת ביאה, מיהו מ"מ י"ל דאינו מוליד. אבל הכא, דכתי' שכבת זרע, קס"ד דמזריע ומוליד. וע"ז תי' הגמ' דמזריע ואינו מוליד.**

(ד) **בן ט' שנים ויום א' שראוי לביאה מניין, ת"ל ואיש - פרש"י, דבשפחה חרופה מיירי. והק' הערוך לנר, בשלמא לשי' הרמב"ם (איסורי ביאה ג', י"ז), דס"ל דהתורה חידש דהקטן חייב בקרבן, שפיר מובן מה שהפסוק בא לרבות, אבל לפי הראב"ד שם דס"ל דאינו מביא, וגם היא אינה לוקה, א"כ קרא דואיש לרבות קטן למאי אתי, והניח בצ"ע. וע' ביד רמה שכ' דלאו בשפחה חרופה עסקינן, דהא אם הקטן בא על השפחה חרופה שניהם פטורין. אלא הוא גורס איש אשר תצא ממנו שכבת זרע, ולענין טומאת שכבת זרע מיירי, דבן ט' שראוי לביאה שכבת זרעו מטמא, אבל פחות מכאן לא, ואע"פ דגבי זיבה מטמא אפי' בן יום א', אי' בנדה דהלכתא נינהו ואסמכינהו אקראי. וא"כ, שפיר י"ל דהראב"ד פ"י הגמ' כמו היד רמה, ואין שום דרשה לענין דיני שפחה חרופה. אולם ע' בשיעורי ר' שמואל (נט) שהעיר שהראב"ד בפ"י לתורת כהנים גורס כמו גירסת רש"י, וא"כ ממילא לכאן אין שייך לפרש דס"ל כפי' הרמ"ה בסוגיין, וצ"ע. ובשיטת**

(א) **קטן, אי אתה צריך לחזור עליו - הק' תוס', מנא לי' לקטן ממונא, הא אמרי' דאין זכיי' לקטן, וע"ש שהאריך בזה. ובתי' א' כ' תוס' דמיירי במעשה ידיו, דמלאכתו ושכר טרחו שלו מדאורייתא. והק' הערוך לנר דמה תי' בזה, הא אם אמרי' דקטן אין לו זכיי' מן התורה, א"כ שכר מלאכתו מאן זכי לי'. ושמעתי ממו"ר הרה"ג ר' משה בראון שליט"א, שאמר להביא רא' מדברי תוס' אלו למה שחידש הנתיבות (שד"מ, א'), דהיכא שיש חיוב פרעון מלוה למלוה, או שום התחייבות, מיד שהנפרע מתרצה בפרעון של איזה מעות מסויימות, מיד הוי שלו ואין צריך לעשות מעשה קנין. וא"כ שפיר קנאם הקטן, שהרי כיון דמי שהשכירו לעשות מלאכה חייב לו, ממילא מיד כשנתרצה הקטן בפרעון החוב באיזה סכום מעות, נעשו המעות שלו, ואין צריך למעשה קנין כלל (וע"ע מש"כ בגיטין דף כ', דיש להביא רא' מדברי הרשב"א שם דלא כדברי הנתיבות, ואכמ"ל בזה).**

(ב) **בידוע שאין לו גואלין - הק' תוס', הא בדורות הראשונים היו מולידין אפי' בפחות מ"ג, וא"כ איך אמרי' דפחות מבן י"ג אין לו גואלין. ותי' דמה דקבעו חז"ל שיעור לגדלות שנת י"ג, בדורות הראשונים שהיו ממהרים להביא שערות ה' גם זמן גדלותן מקודם, וא"כ סכ"ס קטן הוא. אולם ע' ברש"י על אבות (ה', כ"א) שכ' דמה דאמרי' דבן י"ג למצוות, היינו משום דכתי' איש או אשה אשר יעשו מכל חטאת האדם, ואינו קרוי איש עד שהוא בן י"ג שנה, וכדאשכחן גבי שמעון ולוי, אלמא דס"ל לרש"י דגדלות ה' בבן י"ג אפי' בדורות הראשונים. ולדבריו הדרה קו' תוס' לדוכתי', למה אמרי' דקטן אין לו גואלין. וע' בחי' הר"ן שתי' באו"א, דמה דאמרי' דדורות הראשונים אוליד מקמי גדלות, היינו דוקא באותם שמוכרח לנו לומר כן מכח הפסוק, אבל באחרים לא אולידו אלא בני י"ג שנה ויום א', ואם ימצא קטן מוליד, הוי מיעוטא דמיעוטא, ולא חיישינן לו, ואם יוליד קטן, דבר זר הוא,**

רוב, וכבר תמה עליו **הראב"ד** שם, שהוא כנגד מה דאי' בפירוש בסוגיין, וע"ז תי' האבי עזרי דמה דאמר' כאן דאזלי' בתר רוב, היינו לגבי פירוש הקרא, אבל במקום ספק, שפיר י"ל דלא אזלי' בתר רובא בדיני נפשות).

(ז) **ובדיני נפשות מי אזלי' בתר רובא- הק' בחי' הר"ן**, הא בפ"ק דחולין ילפי' דאזלי' בתר רוב משום דלא חיישינן שמא הרג טרפה, וזהו בדיני נפשות, וא"כ מהו הצד דלא אזלי' בתר רוב בדיני נפשות. ותי' דשם על כרחך אזלי' בתר רוב, דאל"כ אין שייך לפרש הא דמחייב התורה מיתה ברוצח, אבל היכא דאפשר לקיים הדין אפי' אם לא אזלי' בתר רוב, אולי באמת לא אזלי' בתר רוב להרוג נפשות.

(ח) **ב"ש אומרים פסלה מן הכהונה- פרש"י**, ומיהו מיתה לא מחייבו, כגון שלא התרו בהן. וכ' הרש"ש דיש לגרוס דמיתה לא מחייבה ב"ה", דדוחק לומר דכיון דילפי מדורות הראשונים יהיו ג"כ בני עונשין מקודם לגיל י"ג, אלא ע"כ מיירי לענין האשה דוקא. ועכ"פ מבואר מפרש"י דאם הי' כאן התראה, שפיר היא היתה חייבת מיתה, דילפי' מדורות הראשונים דהוי ביאה גמורה לכל ענינים, אף לענין חיוב מיתה. אבל ע' ביד רמה דכ' דכל המח' הוא דוקא לענין לפוסלה מן הכהונה, אבל ודאי אינה חייבת מיתה, ומשום דאזלי' בתר רובא (לכאור' ק', אם אזלי' בתר רובא, א"כ למה פסלה מן הכהונה. וכ' בהגהות על היד רמה דאולי זהו כמו דאי' בקידושין, דלענין יוחסין פוסלין מדרבנן אף כנגד הרוב).

(ט) **דב"ש סברי גמרי' מדורות הראשונים- הק' החי' הר"ן**, היכי גמרי' מדורות הראשונים, הא היו מולידין בבני שמונה, ועכשיו אינן מולידין עד שיהיו בני י"ג, וא"כ איך למידין משם. ותי' שלענין ביאתו ביאה הי' אפשר ללמוד, שמ"מ אע"פ שאינו מוליד עכשיו, עכ"פ ראוי הוא להיות ביאתו ביאה, מידי דהוה אבן ט' לב"ה. וטעמא דב"ה דלא גמרי' מדורות הראשונים לשמנה, מפני שאינו מזריע עכשיו בזמניו זה עד שיהי בן ט', וכל שאינו מזריע אין ראוי שתהי' ביאתו ביאה.

הרמב"ם הנ"ל, ע' במגיד משנה שם שהביא מש"כ הרמב"ם בהל' שגגות (ט', ג'), דנראה שאין הקטן מביא הקרבן כשהוא קטן, אלא כשיגדיל ונעשה בן דעת. וע' בשיעורי ר' שמואל (סא), שהביא מה שחקר הגר"ח בזה, האם עיקר חיוב קרבן אינו חל עליו עד שיגדיל, או דבאמת חל החיוב מיד, אלא דמ"מ בקטנותו אינו בר הבאה, וע"ש במה שהאריך ר' שמואל בזה.

(ה) **בן ולא הראוי לקרותו אב- ע' בחי' רעק"א על שו"ע** (יו"ד פ"ז, על הש"ך בס"ק י"ד) שהוכיח מכאן דאב של העובר נקרא אב, כיון דמה שהוא נקרא אב הוא משום דלאחר ג' חדשים העובר ניכר ולכן יכול להקרות אב. אולם ע' בערוך לנר דכ' דאין הביאור דנקרא אב עכשיו, אלא דעכשיו נקרא דראוי להיות אב כשתלד אשתו בן קיימא, אולם עכשיו מה שהוא אב של העובר אינו עושהו אב עכשיו.

(ו) **לעולם אימא לך עוברה ניכר לשליש ימיה, זיל בתר רובא- כ' היד רמה דמה דאמר' דאזלי' בתר רובא**, "הני מילי היכא דלא נסיב, דאיכא למימר אלו הוה נסיב לא הויא מתרמיא לי' איתתא אלא מרובא, אבל אי נסיב ואינכר עובר בבציר מתלתא ירחי נמי מיפטר לרבינא, דעל כרחיך הא אינכר וראוי לקראו אב". וע' באבי עזרי (איסורי ביאה ט"ו, כ"ז, ד"ה אולם) שכ' להסתפק בזה, דהק' דמה שייך כאן הולכין אחר הרוב, הרי זה לכאור' נאמר רק לענין ספיקות, אבל כאן אין שום ספק, אלא השאלה הוא מהו פירוש מלת "בן" בתורה, וכיון שעכ"פ שייך אפשר שתלד לשבעה ואפשר לקרותו אב, וא"כ למה אזלי' בתר רוב. ופי' דעכצ"ל דכיון שע"פ רוב, נשים יולדת לט', ואז אינו קרוי אב עד ג' חדשים לעיבורה, לכן ע"כ כוונת התורה הוא לבן שהוא ג' חדשים מגדלותו. והוסיף דמה"ט אפשר שאפי' אם הי' מקרה שאשה התעברה ממנו ועוברת הי' ניכר בפחות מג' חדשים מפני שהעובר הי' בן ז', מ"מ יש לו דין בן סורר ומורה, כיון שהתורה דיברה לפי רוב הנשים, ובן סורר ומורה הוא עד ג' חדשים בכל אופן, ודלא כדברי היד רמה הנ"ל (וע"ש שיישב עפ"ז מש"כ הרמב"ם שם דאין הולכין בתר נפשות בתר

(יד) וכי עבד בצלאל משכן, בר כמה הוי, בר תליסר, דכתי' וכו' - ע' בחי' הגרי"ז על התורה (סטנסילס, פ' תצוה), שהעיר דמאי איכפת לן שיהא גדול (שהרי אם התורה כ' דאיש הוא כדי לדרוש שהי' בן י"ג, ודאי הי' סיבה לזה). וביאר דכיון דאומן קונה בשבח כלי, וע"כ הי' צריך למוסרן אח"כ לציבור, אם הי' קטן לא הי' יכול למוסרן לציבור, ולכן הי' צריך להיות גדול. ועוד, הרי עשיית המשכן וכליו היו צריכים להיות לשמה, ואם הי' קטן, לא הי' מועיל כוונתו.

(י) **דל תרתי שנין דתלתא עבורי- פרש"י**, דפחות מח' חדשים אין שהות לעובר, ז' חדשים להריון וחדש לימי נדות וטהרה. ותמה **תוס'**, האם אין הבנים גדילים בתוך ימי נדות וטהרה, ולכן כ' תוס' דמשום חודש לא דק. עוד תמה **הערוך לנר**, למה צריך חודש לימי נדות, ולמה כוללים ימי טהרה, הרי ימי טהרה מותרים בשימוש (ואין לומר דהיינו ז' נקיים, דמדאורייתא לא בעינן ז' נקיים אלא לזבה). ולכן כ' לפרש פרש"י ע"פ הא דאי' דאין האשה מתעברת אלא סמוך לוסתה, וסתם וסת הוא מל' יום לל' יום, ודוחק לומר דכל א' מהם היתה אשתו סמוך לוסתה מיד כשנעשה בן ח', ולכן צריכים לתלות דהיתה אשתו בתחלת נדה כשנעשה בן ח', ולא היתה יכולה להתעבר עד לאחר חדש.

(יא) **אשתכח דכל חד וחד בתמני אוליד- הק'** **הברכת אברהם**, כיצד מהני קידושין שלהן, הרי קטנים היו, ותמוה לומר דהולידו דרך זנות. וכ' דמזה נראה סיוע לשי' הר"י **ברזילי** שהביא **האבני מלואים** (א', א') דשייך לקדש אשה לקטן ע"י זכי'. עוד הביא מההגהות **אשר"י** בריש פ"ב דקידושין, דשייך זכי' בקידושין כשיודע שחבירו רוצה בה. וא"כ, למאן דס"ל שיש זכי' לקטן מן התורה, א"ש.

(יב) **ובת שבע אולידא בשית- יש לתמוה**, הרי כיון דבת שבע קטנה היתה, וכבר היתה נשואה לאורי', א"כ איך לקחה דוד המלך, הרי אין לה קידושין קודם שגדלה, דהא יתומה היא בחיי האב, ולכאור' דוחק לומר דקידשה בקידושין דרבנן. והעיר בזה **בשיעורים בסנהדרין לר' איתמר גרבוז שליט"א**, וכ' לחדש דלקחה בתורת פלגש, ופלגש מותרת למלך.

(יג) **אלא דרך חכמתן קא חשיב- הק' תוס'**, א"כ לימא חם בסוף, ובקרא כתיב שם חם ויפת. וכ' **הערוך לנר** דהאמת הוא כמש"כ **הרמב"ן על התורה בפ' נח**, דכיון דבגדולתן הי' יפת שם וחם, א"כ כשמנאם דרך חכמתן ומנה שם בתחלה, מנה חם שהי' אחריו בגדולה, ורק אח"כ מנה יפת, אף דבאמת הי' יפת גדול מחם בחכמה.